

**OCENE IN POROČILA
RECENSIONI E RELAZIONI
REVIEWS AND REPORTS**

Boris Sket, Matija Gogala, Valika Kuštor (ur.) 2003:
ŽIVALSTVO SLOVENIJE. Tehniška založba Slovenije,
Ljubljana, 2003, 664 strani.

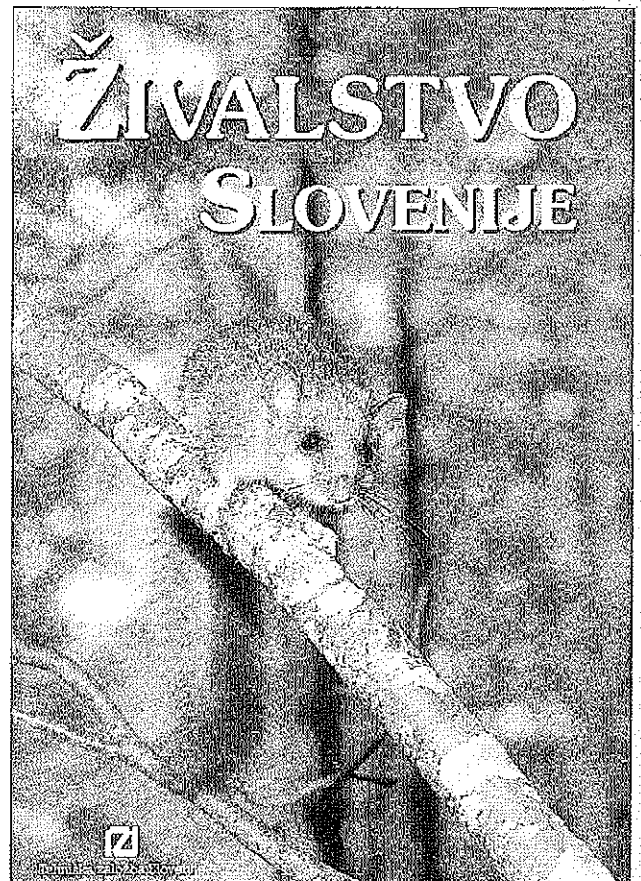
Spomladi leta 2003 je na knjižne police prišla obsežna monografija *Živalstvo Slovenije*. Knjiga je napisana na 664 straneh velikega formata. Uredili so jo Boris Sket, Matija Gogala in Valika Kuštor, izdala pa Tehniška založba Slovenije. Besedilo je prispevalo 40 avtorjev, vrhunskih domačih strokovnjakov na svojih področjih. Bogati slikovni material je delo 46 fotografov in 16 risarjev. Knjiga obravnava 88 strokovnih poglavij, vsako poglavje predstavlja neko širšo ali ožjo taksonomsko skupino živali na območju, za katero radi pravimo, da je po številu vrst eno bogatejših v Evropi.

Osrednji del knjige je razdeljen na tri sklope: sklop nevretenčarjev, od katerih so z uredniškim posegom kot poseben sklop ločene žuželke, in sklop vretenčarjev. Vsak sklop ima svojo barvo, tako da jih ločimo že od daleč. S svojo barvo so označena tudi uvodna poglavja. Tu izvemo osnovne podatke o spremembah živalstva na ozemlju Slovenije od obdobja kambrija naprej ter o vlogi, ki jo je pri zoodiverziteti imel in jo še ima človek. Spoznamo osnovne zakonitosti sistematskega razvrščanja živih bitij in nekaj dejstev o ogroženosti in varovanju živali pri nas. Ob koncu je v treh tabelah pestrost naših živali postavljena ob bok svetovni in pestrosti dveh sosednjih držav.

Prvi strokovni sklop, ki so ga uredniki poimenovali Nižji nevretenčarji, obravnava 43 taksonomskih skupin (nekako na nivoju razredov), med katerimi najdemo pri nas slabo poznane čaškarje, kinorinhe, žive niti, počasnike ipd., pa tudi bolj in dobro poznane spužve, pijavke, rake, če imenujem le nekatere. Količina napisanega besedila pri posamezni skupini je odvisna od števila poznanih vrst, predvsem pa od poznavanja skupine. Drugi sklop sestavlja, kot že rečeno, ena sama skupina, žuželke, ki pa so zaradi preglednosti razdeljene v 36 nižjih (nekako na nivoju redov) taksonomskih skupin. Glede na razmerje med številom vrst žuželk in številom vrst vseh drugih skupin nevretenčarjev je delitev kar smiselna. Zadnji sklop opisuje vretenčarje, ki so razdeljeni v devet nižjih taksonomskih skupin. Čeprav cenitve pravijo, da je vseh vretenčarskih vrst nekaj desetkrat manj kakor žuželčjih, so v knjigi predstavljene na le okoli pol manj straneh kot žuželke. To je pač skupina živali, ki jo najbolj poznamo in o kateri lahko veliko tudi napišemo. Po drugi plati pa je tudi očitno, da je število strani za posamezen sklop v veliki meri posledica odločitve, da knjiga ne bo znanstvena, ampak

poljudno-strokovna publikacija s tudi ekonomskimi ambicijami. Pri knjigah takšnega kova pa je jasno, katere živalske skupine privabijo največ kupcev.

Vsako poglavje večinoma predstavlja en živalski razred ali red. Začne se s kratko oznako skupine in značilnostmi telesne zgradbe ter ploditve, kjer so izpostavljene le osnovne značilnosti, ki jih bo z lahkoto razumel vsakdo, ne glede na izobrazbo. Bralcu v pomoč so tudi številne skice. V odstavku o ekologiji dobimo osnovne podatke o tem, kje in kako živijo predstavniki skupine. Sledi odstavek o raziskanosti, kjer so predstavljeni posamezniki in institucije, ki so se in se še vedno ukvarjajo s skupino pri nas. Zelo primerna je tudi ocena o številu pri nas že poznanih vrst in o predvidevanjih, koliko jih lahko še pričakujemo. Že res, da so včasih napisane "prek palca" (natančnost ocene se močno razlikuje od skupine do skupine), a to je trenutno največ in najboljše, kar zmoremo. Ob koncu vsakega poglavja sledi še predstavitev vrst. Opisane niso vse, ki pri nas živijo, pa vendar dovolj, da lahko vsakdo dobi približen občutek o pestrosti živalstva na našem ozemlju.

Uredniki so k nastajanju knjige "*Živalstvo Slovenije*" pritegnili številne strokovnjake, ki so v besedila vložili ogromno znanja in dela. Mimo lahko zapišem, da je

kljub nekaterim pomanjkljivostim in visoki ceni vredna nakupa – če vas seveda živali zanimajo. Tolikokrat openovano pestrost slovenske favne nam prvič na tako celovit način polaga na dlan, za kar gre avtorjem, urednikom in navsezadnje tudi založbi vse priznanje. Res pa je tudi, da o skupini, ki vam je toliko pri srcu, da ste o njej že prebrali kakšno drugo knjigo, kaj dosti novega ne boste izvedeli. Sicer pa je to usoda vseh poljudno-strokovnih del, pri knjigi *Živalstvo Slovenije* pa vam kljub temu ostane še obilo novega na straneh tistih skupin, ki jih ne poznate.

Davorin Tome

Andrej Gogala: KAMEN, VODA, SONCE IN VETER.
NARAVA KRASA IN SLOVENSKE ISTRE. Prirodoslovni
muzej Slovenije, Ljubljana, 2003, 176 strani.

"*Veter, pesek in zvezde*" izpod peresa A. de Saint Exuperyja ... ali pa "*morje, sonce in veter*", kot je zapisal umetnostni kritik Kastelic h katalogu Pfeiferjeve fotografske razstave o Sečoveljskih solinah. Iste magične besede, ključne besede, kadar hočemo opis narave strniti, ga narediti vseobsegajočega in še osebnega hkrati: naslov Gogalove knjige je zato "v stilu" omenjenih dveh, in vse obljubljeno v naslovu bralec najde tudi v knjigi.

Le redko je v eni osebi združen odličen fotograf, široko razgledan biolog, specialist entomolog in občudovalec pokrajine. Prav to je dr. Andrej Gogala, avtor knjige *Kamen, voda, sonce in veter*, ki je več kot fotomonografija, nekje med znanstvenim tekstom in esejem. V prologu nas avtor uvede v območje in temo, ki jo v knjigi obdela, nato pa v devetih poglavjih opiše posamezne pokrajinske enote od Visokega krasa do Sečoveljskih solin.

Najbolj se avtor posveti kraškimi pokrajinam, njihovimi neživi in živi naravi. Vsak mikro-svet je zgodba, ki ima rep in glavo, to je knjiga, v kateri ob lepih fotografijah ni neoprijemljivega leporečja in "nakladanja". To je v slovenskem tisku precej v navadi pri opremljanju lepih fotografij: zelo pogosto oko vidi, razum pa ne dojame... Pri Gogalovi knjigi sta obe komponenti povsem enakovredno zastopani. Fotografije imajo za seboj biološko zgodbo, ki je načeta v likovni in dokončana v pisni obliki. Organizmi na fotografijah so določeni do vrste, avtor je poznavalec njihove biologije, neutrujen opazovalec njihovih življenjskih navad, razmnoževalnih ciklov, vedenja ... pravi slovenski Faber.

Kraški rob avtor domiselno poimenuje "slovenski koralni greben". Splošnim in strnjenim opisom narave avtor dodaja prenekateri izvirne in lastne neobjavljene entomološke podatke – prav presunljivo zveni npr. dejstvo, da je avtor našel na obravnavanem območju

kar 317 vrst divjih čebel! Skozi drobne in natančne opise vrst, živalskih skupin in njihove razširjenosti nam pojasni, da je to območje biogeografsko na meji med Celino in Sredozemljem, ki ga naseljuje življenjski obel velikih sistemov – odtod takšna pestrost. V poglavju Voda na Krasu avtor poseže v geologijo, geomorfologijo in hidrologijo: spoznamo nadzemne kraške pojave in nekaj njihovega življa. Avtor verjetno najraje obiskuje t.i. "Kraško in severnoistrsko višavje" (Visoki kras), saj ga opisuje še posebej skrbno. Goli predeli Čičarije med Žbevnico in Kojnikom so avtorja privlačevali tako močno kot pisca teh vrstic. V knjigi se osebni vtisi mešajo z znanstvenimi spoznanji, vsepovsod pa je opaziti naravovarstveno noto in skrb za ohranitev tega območja.

Naslednji sklop je dolina Dragonje, ki je nekakšno pilotno območje za celotno Slovensko Istro, zgrajeno iz flišne kamnine. Avtor v tekstu in fotografijah dobro povzame geomorfološke posebnosti reke, vegetacijske in floristične značilnosti in se posveti živalim in njihovim zgodbam. Če je kraški del kompletnejši, je del, ki je posvečen Istri, vsekakor preskromnega obsega; omejen je le na Dragonjo, čeravno bi si zaslužil več prostora. Zato pa so kot poseben sklop obdelane Sečoveljske soline. O njih je bilo v zadnjih dveh desetletjih veliko napisanega in fotografiranega. Avtor se je v tem delu pravzaprav le dotaknil samosvojega sveta solin, izognil se je ponavljanju vsesplošno znanih dejstev in je zato teksta manj, zanimivi pa so odstavki od nižjih živalih, ki so bile na solinah doslej prezrte.

